

Seminarie « The NEETs need us »

Donderdag, 23 april 2015

Workshop 2 : Innovatieve strategieën voor het bereiken van kwetsbare jongeren

Rapportage door Liesbeth Van Parys – FWO / HIVA KU Leuven

Goedemiddag, ik ben Liesbeth Van Parys van het HIVA – Onderzoeksinstituut voor arbeid en samenleving van de KU Leuven en Aspirant van het Fonds Wetenschappelijk Onderzoek Vlaanderen. Ik ben rapporteur van Workshop 2 die handelt over de vraag wat innovatieve strategieën zijn om kwetsbare jongeren te bereiken en toe te leiden naar werk.

Met de Jeugdgarantie wil Europa aan elke jongere een zinvol aanbod naar werk doen op korte termijn om zo (langdurige) werkloosheid te voorkomen. In het realiseren van deze ambitie worden lidstaten echter geconfronteerd met een groep NEET jongeren die moeilijk bereikbaar en toeleidbaar zijn.

Waarom moeilijk bereikbaar en toeleidbaar? WILLEN – KUNNEN – MOGEN

Voor we de vraag stellen wat innovatieve strategieën zijn, moeten we eerst weten waarom de kwetsbare NEET moeilijk bereikbaar en bemiddelbaar zijn. Een innovatieve strategie kan immers pas slagen wanneer we inzicht hebben in de causale mechanismen die maken dat jongeren geen toegang vinden tot de arbeidsmarkt of de instanties die hen daarbij kunnen helpen. De kwetsbare NEET-jongere bestaat niet (veel profielen binnen één land en zeker over lidstaten heen), maar we kunnen toch enkele conclusies trekken over de jongeren heen. Op basis van wat in de workshops door de sprekers is gepresenteerd en wat bekend is vanuit wetenschappelijk onderzoek zoals mijn eigen doctoraatsonderzoek, deel ik die causale mechanismen grosso modo op in drie groepen: niet willen, niet kunnen en niet mogen.

1) WILLEN - motivatie

De eerste verklaring die meestal valt wanneer we het hebben over NEET jongeren is dat ze niet voldoende gemotiveerd zijn of enkel gemotiveerd zijn om een uitkering te ontvangen. We leggen daarmee al snel de verantwoordelijkheid bij de jongeren, maar waar komt dat motivatieprobleem vandaan? De oorzaken hiervan zijn onder meer:

- Factoren bij de jongeren zelf en hun directe omgeving:

moeilijke schoolloopbaan en één of meerdere randproblemen (financieel, zorgtaken, gezondheid, gezin, taal, mobiliteit, huisvesting ...):

- *Energie* wordt opgeslorpt door randproblemen; cf. Michel Vandekerke: 'sur-occupé'
- *Negatief zelfbeeld* en *machteloosheid* (oa ten gevolge van tegenslagen door deze randproblemen, moeilijke schoolloopbaan) => ze leven in het nu: minder geneigd om vooruit te kijken en te ondernemen
- *Levensfase*: zoekend
- Factoren die te maken hebben met het reguliere aanbod of de perceptie daarvan
 - We zijn gemotiveerd voor een *aanbod* als we menen dat het aansluit bij onze noden en interesses
 - We zijn gemotiveerd als we *mee kunnen bepalen* welke richting er wordt ingeslagen, welke stappen naar werk ondernomen worden en welk soort werk wordt gezocht
 - *Afkeer* van officiële instanties wegens *negatieve ervaringen* in het verleden met instellingen in het onderwijs en de jeugdzorg

Een gebrek aan motivatie of een gevoel van 'niet willen' of 'moeten' deelnemen, moet dus worden omgekeerd tot een gevoel van 'willen' deelnemen.

2) KUNNEN

De meest gehoorde verklaring waarom kwetsbare jongeren de aansluiting met de arbeidsmarkt en met helpende instanties missen is dus dat ze niet voldoende gemotiveerd zijn. Daarmee zien we echter over het hoofd dat zelfs gemotiveerde jongeren ook op obstakels botsen. Er zijn dus drempels die jongeren verhinderen om te kunnen participeren.

- De financiële, zorgtaken, gezondheid, mobiliteit, familiale, taal ... *obstacle*s die jongeren ontmoedigen, maar maken het soms ook onmogelijk om deel te nemen
- Instanties zijn te *hoogdrempelig*
 - niet enkel wat locatie en openingsuren betreft,
 - maar ook wat communicatie en communicatiekanalen betreft:
 - jongeren kunnen de *informatie* niet altijd *verzamelen en verwerken* en weten zo niet wat van hen wordt verwacht;
 - steeds meer communicatie wordt bovendien *gedigitaliseerd* wat een laagdrempelig aanbod kan zijn voor grote groep werkzoekenden, maar we moeten erover waken dat de groep van jongeren niet uitsluiten die geen toegang hebben tot pc's of niet voldoende *digitaal geletterd* zijn
- *Toegangsvoorwaarden* en *wachttijden* voor bijv. oriëntaties, opleidingen en gespecialiseerde begeleidingen, maar ook voor tewerkstellingsmaatregelen

3) MOGEN – meer subtiele mechanismen

- *Opbotsen tegen vooroordelen* bij begeleiders en werkgevers

- Jongeren gedragen zich niet steeds volgens 'de norm' of zien er minder verzorgd uit wat er mogelijk toe leidt dat ze niet altijd krijgen waar ze recht op hebben
- *Verwachtingen van thuis, eigen gemeenschap* uit die de weg naar de arbeidsmarkt kunnen bemoeilijken (bijv. bij meisjes met religieuze/traditionele achtergrond)

Innovatieve strategieën

Nu we inzicht hebben in de causale mechanismen die leiden tot de moeilijke bereikbaarheid en toeleidbaarheid van NEET kunnen we op zoek naar strategieën waarmee we deze mechanismen kunnen doorbreken. Net zoals er niet één NEET-profiel is, is er ook niet één goede strategie, maar vele die moeten afgestemd worden op elk NEET-profiel.

In de workshop werden twee innovatieve strategieën voorgesteld: 1) strategieën ontwikkeld door stadslabo JES in Brussel, Antwerpen en Gent; en 2) het project 'Trust Yourself' uit Litouwen. Beiden getuigden van positieve resultaten wat een belangrijke boodschap is vandaag: met goede praktijken kan er wel degelijk iets veranderen.

Op basis van deze strategieën en de ideeën uit de workshops kom ik tot een lijstje van succesfactoren op verschillende niveaus:

1. De toegankelijkheid en bekendheid van het aanbod:
 - Laagdrempelig: locatie (makkelijk bereikbaar), flexibel, snel geholpen kunnen worden
 - Outreachen, naar de jongeren toe treden dmv mond-aan-mond reclame, toeleiding vanuit partnernetwerk; en vindplaatsgericht werken: ontmoeting in de leefwereld (want jongeren zoeken zelf geen contact en zijn niet altijd geregistreerd) -> e-contact kan voor sommigen helpen, maar voor meer kwetsbaren is persoonlijk engagerend contact wellicht cruciaal
2. De inhoud van het aanbod:
 - op maat van de noden (werk en niet werkgerelateerde problemen), de competenties en de interesses van de jongeren
 - stapsgewijs; intensief en een ruime tijdshorizon; korte (motiveren) + lange (noodzakelijk?) termijn doelstellingen
 - aanpak van werk en niet werk gerelateerde obstakels naar werk ism partnernetwerk
 - Perspectief / haalbaar en zinvol doel op redelijke termijn: we zijn het meest gemotiveerd als we er hoop op kunnen stellen dat het aanbod daadwerkelijk een positieve verandering van onze situatie met zich mee zal brengen
 - Nazorg om preciaire resultaten te bestendigen
3. De wijze waarop dienstverleners / begeleiders zich opstellen: trampolines veeleer dan een vangmat
 - Luisterend oor, empathie; jongeren benaderen als volwassene
 - Keuze verlenen en aanspreken op eigen verantwoordelijkheid daarin
 - Aanklampend; tweede kans

- Opkrikken van het zelfbeeld van de jongeren: jongeren inzicht geven in eigen krachten en competenties, maar ook in eigen wensen
 - Jongeren in contact brengen met werkgevers en andere diensten
 - Individueel én in groep (elkaar versterken)
 - Tijd geven
 - Niet vooringenomen
4. Werkgevers moeten ingeschakeld worden door hen te overtuigen van de competenties van deze jongeren en hun rol in het verbreden en versterken van deze competenties

Wie, wat, wanneer

Nu we zicht hebben op wat de succesfactoren van innovatieve strategieën zijn, rest nog de vraag wie deze innovatieve strategieën moeten toepassen en uitvoeren? De workshop leert dat:

- In de eerste plaats dienen reguliere instanties acties de goede praktijken zoveel mogelijk implementeren om hun eigen diensten zo aantrekkelijk en toegankelijk mogelijk te maken voor de kwetsbare NEET
- In de tweede plaats zijn structurele aanvullende initiatieven nodig om de volgende redenen:
 - Niet-reguliere initiatieven zijn nodig als tussenstap omwille van de gebroken vertrouwensband tussen de jongeren en de reguliere instanties.
 - Een goede begeleiding van de kwetsbare NEET vergt tijd en een intensieve aanpak. Hiervoor is vaak geen ruimte binnen reguliere instanties wegens te hoge caseloads
 - Vanuit kleinere organisaties kan sneller en flexibeler worden ingespeeld op de noden van de jongeren in samenwerking met lokale partners
 - Expertise opbouw is al bij heel wat partners gebeurd

Deze initiatieven die wenselijk zijn als partner van reguliere instanties worden bij voorkeur structureel verankerd. Veel innovatieve strategieën zijn in het verleden al uitgetest op experimentele wijze. Dit was nuttig om tot nieuwe methodieken te komen en inzicht te verwerven in wat werkt en niet werkt. Maar het is ook van belang om op tijd uit de experimentele fase te treden en goede praktijken structureel in te bedden. Indien enkel op projectmatige wijze wordt verder gewerkt, worden netwerken en partnerschappen van begeleiders met jongeren, met werkgevers en met partners telkens opnieuw opgebouwd en afgebroken om dan opnieuw te worden opgebouwd. Bij de financiering van deze initiatieven wordt best rekening gehouden met het feit dat een geslaagd traject tijd vergt en met ups en downs moet kunnen gaan.

Ten slotte tonen de in de workshop gepresenteerde innovatieve strategieën aan dat samenwerking dmv structurele multi-disciplinaire partnerschappen cruciaal zijn voor het bereiken en het toeleiden van de kwetsbare NEET. Betere samenwerking en afstemming is niet alleen wenselijk om jeugdwerkloosheid te remediëren. Vanuit de workshop kunnen we

Hoe helpen we kwetsbare jongeren
het best verder?

ook oproepen om de problemen van deze jongeren aan te pakken van in de kinderfase met kwalitatieve diensten (onderwijs, jeugdzorg) en structurele samenwerking zodat een moeilijke aansluiting met de arbeidsmarkt kan worden voork2